

Briselē, 13.5.2015.
COM(2015) 263 final

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

par Latvijas 2015. gada valsts reformu programmu

un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2015. gada stabilitātes programmu

PADOMES IETEIKUMS

par Latvijas 2015. gada valsts reformu programmu

un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2015. gada stabilitātes programmu

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. panta 2. punktu un 148. panta 4. punktu,

ņemot vērā Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 (1997. gada 7. jūlijs) par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu¹ un jo īpaši tās 5. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu²,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta rezolūcijas³,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Sociālās aizsardzības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

tā kā:

- (1) Eiropadome 2010. gada 26. martā piekrita Komisijas priekšlikumam sākt jaunu izaugsmes un nodarbinātības stratēģiju – “Eiropa 2020” –, kam pamatā ir ciešāka ekonomikas politikas koordinācija, lielākoties pievēršot uzmanību galvenajām jomām, kurās jāīstojas, lai palielinātu Eiropas ilgtspējīgas izaugsmes potenciālu un konkurētspēju.
- (2) Padome 2010. gada 13. jūlijā, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumiem, pieņēma ieteikumu par dalībvalstu un Savienības vispārējām ekonomikas politikas pamatnostādņēm (2010.–2014. g.), un 2010. gada 21. oktobrī tā pieņēma lēmumu par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm, kas kopā veido “integrētās pamatnostādnes”. Dalībvalstis tika aicinātas ņemt vērā šīs integrētās pamatnostādnes savā ekonomikas un nodarbinātības politikā.
- (3) Padome 2014. gada 8. jūlijā pieņēma ieteikumu par Latvijas 2014. gada valsts reformu programmu un sniedza atzinumu par atjaunināto Latvijas 2014. gada stabilitātes programmu.

¹ OV L 209, 2.8.1997., 1. lpp.

² COM(2015) 263.

³ P8_TA(2015)0067, P8_TA(2015)0068, P8_TA(2015)0069.

- (4) Komisija 2014. gada 28. novembrī pieņēma gada izaugsmes pētījumu⁴, iezīmējot 2015. gada Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgada sākumu. Tajā pašā dienā Komisija, pamatojoties uz Regulu (ES) Nr. 1176/2011, pieņēma brīdināšanas mehānisma ziņojumu⁵, kurā Latvija netika noteikta kā viena no dalībvalstīm, par kurām tiks izstrādāts padziļināts pārskats.
- (5) Eiropadome 2014. gada 18. decembrī apstiprināja prioritātes, lai veicinātu investīcijas, paātrinātu strukturālās reformas un īstenotu atbildīgu, izaugsmi veicinošu fiskālo konsolidāciju.
- (6) Komisija 2015. gada 26. februārī publicēja 2015. gada ziņojumu par Latviju⁶. Ziņojumā par valsti tika izvērtēti panākumi attiecībā uz to, kā tiek īstenoti 2014. gada 8. jūlijā pieņemtie konkrētai valstij adresētie ieteikumi.
- (7) Latvija 2015. gada 17. aprīlī iesniedza savu 2015. gada valsts reformu programmu un 2015. gada stabilitātes programmu. Abas programmas tika izvērtētas vienlaikus, lai ņemtu vērā to savstarpējo saistību.
- (8) Latvija patlaban atrodas Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvajā daļā un īsteno *Eurostat* apstiprināto sistēmiskās pensiju reformas klauzulu. Latvija savā stabilitātes programmā ir pieprasījusi pagaidu atkāpi no nepieciešamajām korekcijām vidēja termiņa mērķa sasniegšanai, jo tā turpina īstenot būtiskas strukturālās reformas veselības nozarē. Veselības nozares reformas budžeta izmaksu apjoms 2016. gadā ir 0,2 % no IKP. Prognozēts, ka reformas rezultātā līdz 2023. gadam nodarbinātība pieaugs par 0,6 % un IKP līmenis – par 2,2 %. Tiek lēsts, ka tam, ļoti iespējams, būs pozitīva ietekme uz publisko finanšu izaugsmi un ilgtspēju ilgtermiņā. Tomēr, pamatojoties uz Komisijas 2015. gada pavasara prognozi, plānotais strukturālais deficīts 2,2 % apmērā no IKP 2016. gadā pārsniedz pienācīgo drošības rezervi attiecībā uz Līgumā noteikto atsaucē vērtību 3 % apmērā no IKP, kura būtu jāievēro, lai kvalificētos strukturālo reformu klauzulai. Tāpēc, vienlaicīgi atzīstot, ka esošā veselības nozares reforma ir pamatota, Padome uzskata, ka Latvija neatbilst prasībām, kas ļautu tai piemērot pieprasīto pagaidu atkāpi 2016. gadā.
- (9) Valdība 2015. gada stabilitātes programmā plāno kopumā stabilu nominālo deficītu 1,4 % apmērā no IKP 2016. gadā un 1,3 % apmērā 2017. gadā, paceļot to līdz 1,7 % 2017. gadā. Lai sasniegtu šos mērķus, valdība plāno 2016. gadā panākt strukturālo deficītu 1,8 % apmērā no IKP un 1,4 % apmērā no IKP, sākot no 2017. gada. Stabilitātes programmas virziens iekļauj novirzi, kas balstīta uz strukturālo reformu klauzulu un uz kuru Latvija, šķiet, nevar pretendēt, un klasificē paredzētos papildu aizsardzības izdevumus laikposmā no 2016. līdz 2019. gadam kā vienreizējus pasākumus. Saskaņā ar stabilitātes programmu paredzams, ka valdības parāda attiecība samazināsies no 37 % no IKP 2015. gadā līdz 34 % no IKP līdz 2018. gadam, starplaikā notiekot nelielām ikgadējām svārstībām likvīdo aktīvu uzkrāšanās dēļ parāda pārvaldības nolūkiem. Šo budžeta prognožu pamatā esošais makroekonomikas scenārijs ir ticams. 2015. gadam paredzētie pasākumi lielākoties ir īstenoti, kā paredzēts budžetā. Tomēr pasākumi paredzēto budžeta deficīta mērķu atbilstam 2016. gadā un turpmākajos gados nav pietiekami konkrēti norādīti. Pamatojoties uz Komisijas 2015. gada pavasara prognozi, Latvija 2015. gadā prasību ievēro, ņemot vērā pensiju reformas klauzulas piemērošanu. Attiecībā uz 2016. gadu

⁴ COM(2014) 902.

⁵ COM(2014) 904.

⁶ SWD(2015) 33 *final*.

pastāv būtiskas novirzes risks. Strukturālā bilance ir jāuzlabo par 0,3 % no IKP, ņemot vērā pielaidi attiecībā uz pensiju reformu. Balstoties uz Komisijas prognozi, tā pasliktinās par 0,3 % no IKP, kas ir saistīts arī ar to, ka aizsardzības izdevumus nevar klasificēt kā vienreizējus pasākumus. Pamatojoties uz savu stabilitātes programmas novērtējumu un ņemot vērā Komisijas 2015. gada pavasara prognozi, Padome uzskata, ka pastāv risks, ka Latvija neievēros Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumus.

- (10) Tiek veidota neatkarīga akreditācijas valsts aģentūra un izstrādāts jauns, uz kvalitāti orientēts augstākās izglītības finansēšanas modelis Latvijā. Neraugoties uz to, ka ir gūti zināmi panākumi pētniecības un inovācijas sistēmas reformēšanā atbilstoši pārdomātas specializācijas shēmai, nepietiekamā publiskā finansējuma dēļ un ņemot vērā to, ka pētniecības un inovācijas sistēma ir sadrumstalota, sasniegumi zinātnes jomā ir vāji. Latvija 2013. gadā pētniecībā un izstrādē ir investējusi tikai aptuveni 0,6 % no IKP, kas ir trešais zemākais rādītājs ES. Publiskā sektora pētniecības un izstrādes intensitāte 2013. gadā bija tikai 0,43 % no IKP. Tas, ka trūkst inovāciju un privātā sektora investīciju nozarēs ar augstāku pievienoto vērtību un zinātnesietilpīgās nozarēs, mazina konkurētspēju.
- (11) Neatkarīgi no panākumiem, kas gūti attiecībā uz bezdarba problēmas risināšanu, ir vajadzīga turpmāka rīcība, lai novērstu jauniešu bezdarbu un tā negatīvās ilgtermiņa sekas. Latvija ir guvusi zināmus panākumus profesionālās izglītības un apmācības, kā arī tās mācekļa darba komponenta reformēšanas jomā, taču MVU ierobežotās iesaistīšanās dēļ problēmas joprojām rada tās prestiža celšana.
- (12) Lai gan ir veikts ievērojams analīzes un plānošanas darbs, sociālās palīdzības reformas nav pavisam izstrādātas uz priekšu un neatpoguļojas pietiekama budžeta plānošanā. Bezdarba un sociālās palīdzības pabalstu nelielais tvērums un zema atbilstība neļauj efektīvi samazināt nabadzību, sociālo atstumtību un augsto nevienlīdzības līmeni. Šādos apstākļos sociālie izdevumi maz ietekmē nabadzības samazināšanu. 2014. gadā aptuveni 32,7 % Latvijas iedzīvotāju bija pakļauti nabadzības vai sociālās atstumtības riskam, un ienākumu nevienlīdzība joprojām ir viena no augstākajām ES. Aktīvas darba tirgus politikas finansējums un tvērums salīdzinājumā ar citām ES valstīm joprojām ir neliels. Lielais nodokļu īpatsvars cilvēkiem ar zemiem ienākumiem joprojām kavē oficiālo nodarbinātību un samazina pieprasījumu pēc mazkvalificētiem darba ņēmējiem, tajā pašā laikā vides un efektīvu īpašuma nodokļu jomā ir liels neizmantojams potenciāls. Mazais publiskais finansējums veselības aprūpei un augstās pacientu tiešās iemaksas, tas, ka darbības stimuli un efektivitātei netiek pievērsta pienācīga uzmanība, un aprūpes koordinācijas trūkums ir veicinājis to, ka lielai daļai iedzīvotāju ir samazinājusies veselības aprūpes pieejamība. Pastāv ievērojamas iespējas uzlabot izmaksu lietderību un sistēmas kvalitāti un slimnīcu finansēšanu sasaistīt ar sasniegumos balstītiem mehānismiem.
- (13) Latvija ir guvusi ievērojamus panākumus attiecībā uz tiesu iestāžu sistēmas reformēšanu. Tomēr civillietu un komercietu pabeigšanas koeficients joprojām ir zems, un tas rada papildu slogu uzņēmumiem, un būtu jāstiprina Tieslietu padomes un tiesu priekšsēdētāju nozīme tiesu iestāžu reformu īstenošanā. Cīņas pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un piemērotas nodokļu iekasēšanas līmenis nav pietiekams, un nodokļu apiešanas līmenis joprojām ir augsts. Lai gan ir pieņemts Maksātnespējas likums, joprojām ir problēmas saistībā ar pareizu maksātnespējas politiku un efektīvu maksātnespējas administratoru uzraudzības sistēmu. Darījumdarbības videi un sabiedrisko pakalpojumu kvalitātei nāktu par labu stingrāki

pasākumi attiecībā uz interešu konfliktu un korupcijas novēršanu, jo īpaši riskam pakļautajās jomās, piemēram, valsts iepirkumi, būvniecība un veselības aprūpe. Nav gūts progress attiecībā uz Konkurences padomes ierosinātajiem grozījumiem Konkurences likumā, lai nodrošinātu tai lielāku institucionālo un finansiālo neatkarību un ļautu efektīvi rīkoties pret publiskajām struktūrām. Saeima vēl nav pieņēmusi Valsts civildienesta likumu. Ir svarīgi, lai tajā tiktu iekļautas arī pašvaldības.

- (14) Eiropas pusgada kontekstā Komisija ir veikusi Latvijas ekonomikas politikas visaptverošu analīzi un publicējusi to 2015. gada ziņojumā par valsti. Tā ir arī izvērtējusi stabilitātes programmu un valsts reformu programmu, kā arī pasākumus, kas veikti saistībā ar iepriekšējos gados Latvijai adresētiem ieteikumiem. Vērtējumā Komisija ņēma vērā ne tikai programmu lietderību ilgtspējīgas fiskālās un sociālekonomiskās politikas izveidē Latvijā, bet arī atbilstību ES noteikumiem un norādēm, ņemot vērā, ka ir jānostiprina Eiropas Savienības vispārējā ekonomikas pārvaldība, turpmākajos valsts lēmumos nodrošinot ES līmeņa ieguldījumu. Ieteikumi saskaņā ar Eiropas pusgadu ir atspoguļoti 1. līdz 4. ieteikumā.
- (15) Ņemot vērā šo izvērtējumu, Padome ir izskatījusi Latvijas stabilitātes programmu, un tās atzinums⁷ ir atspoguļots jo īpaši 1. ieteikumā,

AR ŠO IESAKA Latvijai laikposmā no 2015. gada līdz 2016. gadam rīkoties šādi.

1. Nodrošināt, ka novirze no vidēja termiņa mērķa 2015. un 2016. gadā atspoguļo vienīgi pielaidi, kas saistīta ar sistēmisko pensiju reformu.
2. Uzlabot profesionālo izglītību un apmācību, paātrināt izglītības programmu reformu un palielināt mācekļa darba piedāvājumu. Nodrošināt, ka jaunais augstākās izglītības sistēmas finansēšanas modelis stimulē kvalitāti. Mērķtiecīgāk novirzīt finansējumu pētniecībai un stimulēt privātā sektora investīcijas inovācijā, pamatojoties uz pārdomātas specializācijas shēmu.
3. Veikt konkrētus pasākumus, lai reformētu sociālo palīdzību, nodrošinot pabalstu piemērotību, un veikt pasākumus nodarbināmības palielināšanai. Samazināt lielo nodokļu īpatsvaru cilvēkiem ar zemiem ienākumiem, novirzot nodokļu slogu uz avotiem, kam ir mazāka negatīvā ietekme uz izaugsmi. Rīkoties, lai uzlabotu veselības aprūpes sistēmas pieejamību, izmaksu lietderību un kvalitāti un slimnīcu finansēšanu sasaistītu ar sasniegumos balstītiem mehānismiem.
4. Uzlabot tiesu iestāžu sistēmas efektivitāti, palielinot visu pušu (tostarp maksātspējas administratoru) pārskatatbildību, nodrošinot piemērotus līdzekļus, lai apkarotu izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, un stiprinot Tieslietu padomes nozīmi. Uzlabot tiesību aktus valsts civildienesta jomā, lai stiprinātu pret interešu konfliktu vērsto kārtību un atalgojumu sasaistītu ar atbildību.

Briselē,

*Padomes vārdā —
priekšsēdētājs*

⁷ Saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 1466/97 5. panta 2. punktu.